

Ανοιχτή Κοινωνία

Αρ. φύλλου 73

Ιούλιος-Αύγουστος-Σεπτέμβριος 2009

Δελτίο της ΚΙΝΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ

για μια Ανοιχτή Κοινωνία

Το παρόν Δελτίο της Κίνησης Πολιτών για μια Ανοιχτή Κοινωνία είναι αφιερωμένο εξ ολοκλήρου σε δυο εξέχοντα μέλη της Κίνησης Πολιτών που απεβίωσαν πρόσφατα, αθλήτά και στις κληματακές αλλαγές, πρόβλημα που απασχολούσε έντονα και τους δύο και που συνεχώς εντείνεται.

Εισαγωγικό Κείμενο	σελ.2
Στέφανος Μαθίας	σελ.3-4
Άρθρα Στέφανου Μαθία	σελ.5-6
Δείγματα ζωγραφικής Στέφανου Μαθία	σελ.7
Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος.....	σελ.8
Άρθρο Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου.....	σελ.9-10
Κλιματικές Αλλαγές - Άρθρο Ban Ki-Moon	σελ.11-12

Τρίμηνη Ενημερωτική Έκδοση
Ιδιοκτήτης: ΚΙΝΗΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ
Εκδότης-Διευθυντής: Κατσούλης Ηλίας
Υπευθ. Τυπογραφείου: Α. Γκούμας - Ν. Σφενδύλης Ο.Ε.
Ευφρονίου 5-7, 116 34 Αθήνα
Τηλ.: 210 7220 063
Fax: 210 7220 475
e-mail: kinpol@otenet. gr
www. kinisipoliton. gr

Το παρόν δελτίο αφιερώνεται στον Στέφανο Ματθία που έφυγε από τη ζωή ξαφνικά, περπατώντας στον δρόμο: πέθανε όρθιος, καθώς λένε, έφυγε από τη ζωή ως Δίκαιος, και τον Σπήλιο Παπασπηλιόπουλο, ιδρυτικό μέλος της Κίνησης Πολιτών, μετά από έναν μακρύ αγώνα για τη ζωή.

Ο Στέφανος Ματθίας υπήρξε ενεργό μέλος της Κίνησης Πολιτών.

Το έργο του στην Κίνηση Πολιτών, όπως και η γενικότερη προσφορά του στους τομείς με τους οποίους ασχολήθηκε, είναι σημαντικό και διακρίνεται από ποιότητα και ουσία.

Οι θέσεις ζωής και οι ιδέες του ήταν συχνά ρηξικέλευθες, πάντως και προπαντός αληθινές, ορθές και υπερβατικά πρωτοπόρες. Η ευθύτητα και ο ορθολογισμός της σκέψης του ήταν βασικό χαρακτηριστικό της προσωπικότητάς του, όπως και η διακριτικότητα και το ήθος του.

Ο Στέφανος Ματθίας υπήρξε μια πολυσχιδής προσωπικότητα, με πολυδιάστατο και αξιόλογο έργο, συχνά άγνωστο στους ανθρώπους που δεν είχαν την τιμή να τον γνωρίζουν προσωπικά.

Τιμώντας τον Στέφανο Ματθία και τη σεμνότητα που τον διέκρινε, τον αποχαιρετούμε συνειδητά λιτά, σεβόμενοι αυτό που θα επιθυμούσε ο ίδιος, όπως απέδειξε σε όλη του τη ζωή. Παραθέτουμε στο Δελτίο ορισμένα επιλεγμένα κείμενα του αλλά και άλλα έργα του -ζωγραφικής- που αποκαλύπτουν τις πολύπλευρες ανησυχίες του Στέφανου Ματθία, ένα ελάχιστο δείγμα της ποιοτικής δημιουργίας ενός σπάνια αληθινού ανθρώπου.

Το κενό που άφησε η απώλεια του Στέφανου Ματθία είναι μεγάλο και δυσαναπλήρωτο και στην Κίνηση Πολιτών.

Τον θάνατο του Στέφανου Ματθία ακολούθησε μετά από λίγες ημέρες ο θάνατος και ενός άλλου διακεκριμένου μέλους της Κίνησης Πολιτών, του Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου.

Ο Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος συμμετείχε ενεργά στην όλη δραστηριότητα της Κίνησής μας, βοήθησε στην εξέλιξή της και συνέβαλε με τις ιδιαίτερες γνώσεις του στα οικονομικά, προπάντων όμως στα οικολογικά θέματα, στη διαμόρφωση της ταυτότητας της Κίνησης Πολιτών για μια Ανοικτή Κοινωνία.

Οι δυο εκλιπόντες είχαν κοινή ανησυχία, προβληματισμό αλλά και σημαντικό έργο σε έναν από τους κύριους τομείς δραστηριοτήτων της Κίνησης Πολιτών (που αποτελεί έναν από τους σκοπούς του καταστατικού της -απόδειξη της βαρύτητας που προσδίδει η Κίνηση μας στο ζήτημα αυτό): Της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Τον Δεκέμβριο κατά την σύνοδο του ΟΗΕ για το κλίμα επίκειται να ολοκληρωθούν - ίσως με την υπογραφή συμφωνίας - στην Κοπεγχάγη οι διαπραγματεύσεις για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και ειδικότερα για την αντιμετώπιση του φαινομένου του θερμοκηπίου.

Λόγω της επικαιρότητας του θέματος και της σπουδαιότητας που έδιναν τα εκλιπόντα μέλη της Κίνησης Πολιτών στο ζήτημα αυτό, ως αναγνώριση της σχετικής προσφοράς και έργου τους, αναδημοσιεύουμε το άρθρο του Ban Ki-Moon, Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών με τίτλο: "Οι πάγοι λιώνουν".

Η Κίνηση Πολιτών εκφράζει θερμά συλλυπητήρια στους οικείους τους.

Αθήνα, 15 Σεπτεμβρίου 2009

Πριν από λίγο έφυγε αναπάντεχα από κοντά μας ο Στέφανος Μαθίας, με τον οποίο συμπορευτήκαμε τα τελευταία χρόνια.

Επιφανής ανώτατος δικαστής, καταξιωμένος λειτουργός της δικαιοσύνης, αρεοπαγίτης το 1990, προήχθη σε Πρόεδρο το 1996. Μέχρι το 2002, οπότε απεχώρησε από την ενεργό υπηρεσία, ο Στέφανος Μαθίας διακρίθηκε για την αφοσίωση στο έργο του, τη σύνεση, την εντιμότητα και την πίστη στην «ουσιαστική» δικαιοσύνη. Προήγαγε την αποστολή του δικαστή στη σύγχρονη κοινωνία και άφησε πίσω του πολύτιμη παρακαταθήκη για τους νεότερους λειτουργούς της δικαιοσύνης .

Αλλά και το συγγραφικό του έργο υπήρξε σημαντικό. Το κύριο μέρος αυτού του έργου συγκέντρωσε σε ένα τόμο το 1997 υπό τον τίτλο «Μελετήματα ιδιωτικού δικαίου» και δημοσίευσε το 1999 τρίγλωσση έκδοση της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με πολύτιμες ερμηνευτικές παρατηρήσεις και επιλεγμένη κρίσιμη νομολογία. Τα κείμενά του περιέχουν διατριβές, ομιλίες και νομοθετικές σκέψεις, που αποτυπώνουν το εύρος των ενδιαφερόντων του συγγραφέα και την αφοσίωσή του στο ρόλο του δικαστή μέσα στη σύγχρονη κοινωνία.

Ανέπτυξε συστηματικά και γόνιμα τις διεθνείς σχέσεις του Αρείου Πάγου. Έλαβε μέρος ως εισηγητής ή πρόεδρος των συνεδριάσεων σε πολλά νομικά συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Ο Πρόεδρος Στέφανος Μαθίας ήταν σύγχρονος δικαστής αλλά συνάμα και πολίτης με σύγχρονες αντιλήψεις, που πίστευε στην αξία των θεσμών. Με στόχο την προφύλαξη αυτών των θεσμών, χάραξε την αποστολή του για την απονομή «ουσιαστικής» δικαιοσύνης. Το 1996 έγραφε: «Ο δικαστής ασκεί το έργο του για την κοινωνία και μέσα σ' αυτήν». Έλεγε επίσης ότι, όταν ο άνθρωπος/δικαστής δικάζει συνάνθρωπό του, οφείλει να σέβεται τον κατηγορούμενο.

Όμως η δράση του δεν περιορίστηκε στη Δικαιοσύνη. Συνέβαλε σε πολλές πρωτοβουλίες της Κίνησης Πολιτών, ιδιαίτερα σε τομείς όπως η εκπαίδευση, τα δικαιώματα του ανθρώπου, το σωφρονιστικό σύστημα, τα προνόμια του δημοσίου στο κράτος δικαίου, η επικοινωνία και άλλα.

Ωστόσο, η δικαιοσύνη, τομέας πρωταρχικής σημασίας για κάθε κοινωνία, εντάχθηκε στη δεκαετία του '90 στις βασικότερες δραστηριότητες της Κίνησης Πολιτών. Κάποια στιγμή, διστακτικά αλλά και με αίσθημα προσμονής και ελπίδας, επισκεφθήκαμε το Στέφανο Μαθία στον Άρειο Πάγο – αφού είχε παραστεί στη δημόσια εκδήλωση της Κίνησης Πολιτών του 1999 στην Παλαιά Βουλή για την «Ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης».

Τον προσκαλέσαμε και δέχθηκε να συμμετάσχει ως ομιλητής στην επόμενη δημόσια εκδήλωση, το 2001, στην Αρχαιολογική Εταιρία, με θέμα «Αποτελεσματική Δικαιοσύνη». Στην εκδήλωση εκείνη συμμετείχε και ο τότε Υπουργός Δικαιοσύνης κ. Μιχάλης Σταθόπουλος.

Αργότερα ο Στέφανος Μαθίας έγινε μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Κίνησης Πολιτών. Η συμβολή του όλα τα επόμενα χρόνια στην αποτελεσματικότητα δράσης της Κίνησης Πολιτών υπήρξε ουσιαστική, πολύτιμη και ανεκτίμητη.

Ειδικότερα επιμελήθηκε των εκδόσεων :

- «Τα προνόμια του Δημοσίου» (2003)
- «Τα Ελληνικά Πανεπιστήμια στην Κοινωνία της Γνώσης – Μια συμβολή στην υπέρβαση της κρίσης» (2004)
- «Ο Συνήγορος του Πολίτη – Ένας θεσμός της εποχής» (2005)
- «Η προστασία των Δικαιωμάτων του ανθρώπου – Πρακτικός Οδηγός» (2005)
- «Η απονομή της Δικαιοσύνης από τη σκοπιά του Πολίτη» (2009).

Η απώλεια του Στέφανου Μαθία άφησε τεράστιο κενό στην κοινωνία μας. Έφυγε ένας άνθρωπος με κύρος εθνικό, με ανεκτίμητη προσφορά στη δικαιοσύνη, πατριώτης, αγωνιστής, έντιμος, ακέραιος, αφοσιωμένος στη δύσκολη αποστολή του.

Εμείς, στην Κίνηση Πολιτών, θα τον θυμόμαστε πάντα με αγάπη, ευγνωμοσύνη και σεβασμό για τις πολύτιμες υπηρεσίες του και για τις σοφές και ώριμες σκέψεις του, που μας καθοδηγούσαν και μας έδιναν δύναμη για δυσκολότερους αγώνες. Και θα συνεχίσουμε να βαδίζουμε με γνώμονα και στόχο τις δικές του προσδοκίες, το δικό του όραμα.

Λεωνίδας Κύρκος.

Λεωνίδας Κύρκος
Επίτιμος Πρόεδρος

Θεόδωρος Παπαλεξόπουλος
Πρόεδρος Δ.Σ.

Η ευθύνη του δικαστή για την πραγμάτωση του κράτους δικαίου

Ο ρόλος του δικαστή

Ο δικαστής είναι ο κυματοθραύστης της κρατικής ανομίας, αυτός διασφαλίζει τη νομιμότητα. Υπό την προϋπόθεση ότι είναι πρώτον ανεξάρτητος και δεύτερον αποτελεσματικός. Διότι τότε μόνο μπορεί να φέρει σε πέρας την αποστολή του.

Τα κρατικά όργανα, κυβερνητικά και διοικητικά, οφείλουν βέβαια αυτεπαγγέλτως να τηρούν τη νομιμότητα. Και όχι απλώς τυπικά, με μια νομιμοφανή συμμόρφωση, αλλά ουσιαστικά. Οφείλουν δηλ. να εφαρμόζουν πραγματικά, με καλή πίστη και με σεβασμό των ατομικών δικαιωμάτων των ιδιωτών, τις αρχές του κράτους Δικαίου.

Το πνεύμα όμως αυτό δεν έχει ακόμη εδραιωθεί επαρκώς στην ελληνική διοίκηση. Και τα αίτια είναι πολλά. Ανάμεσα τους η καχυποψία που εξακολουθεί να χαρακτηρίζει τις σχέσεις μεταξύ κράτους και πολιτών, η γραφειοκρατία, οι κομματικές εύννοιες, το πελατειακό σύστημα, αλλά και η ανεπάρκεια κοινωνικής αγωγής των πολιτών. Έτσι βλέπουμε και σήμερα, ιδίως σε θέματα παροχικής διοίκησης, φορολογίας και διαδικασιών, προνομιακές και ενίοτε φωτογραφικές ρυθμίσεις, καθώς επίσης άνιση και ευνοιοκρατική εφαρμογή τους, με κριτήρια αδιαφανή, όχι σπάνια ψηφοθηρικά ή ακόμη και ύποπτα.

Για τους λόγους αυτούς θεμέλιο του κράτους Δικαίου είναι ο δικαστικός έλεγχος της κρατικής δράσης. Τα δικαστήρια οφείλουν να ελέγχουν την τήρηση των

Απόσπασμα από την εισήγηση του Στέφανου Μαθθία στην εκδήλωση που οργάνωσε η Κίνηση Πολιτών για «Τα προνόμια του Δημοσίου στο Κράτος Δικαίου». Θεσσαλονίκη, 20/10/2003

αρχών του κράτους Δικαίου και να αποφαινούνται δεσμευτικά, επιβάλλοντας προς κάθε κατεύθυνση αποτελεσματικές κυρώσεις, όπως είναι η κήρυξη του νόμου αντισυνταγματικού, η ακύρωση των μη

νόμιμων διοικητικών πράξεων, η καταδίκη της διοίκησης σε αποζημίωση λόγω παρανομίας.

Ο ρόλος των δικαστηρίων για τη διαφύλαξη του κράτους Δικαίου εκδηλώνεται σε δύο κυρίως επίπεδα:

Πρώτον στο κανονιστικό. Ο έλεγχος αυτός συνίσταται στο αν ο νόμος εναρμονίζεται προς τις διατάξεις του Συντάγματος και των ιεραρχικά υπερκείμενων και κατισχυουσών διατάξεων:

α) του κοινοτικού δικαίου (πρωτογενούς και παράγωγου),

β) του γενικά αναγνωριζόμενου διεθνούς δικαίου και γ) των διεθνών συνθηκών που έχουν κυρωθεί από την ελληνική πολιτεία (άρθρο 28 Συντ.). Με τον έλεγχο αυτό εξασφαλίζεται η τήρηση της ιεραρχίας των κανόνων που συναπαρτίζουν την έννομη τάξη.

Δεύτερον, ο ρόλος του δικαστή εκδηλώνεται στο επίπεδο της εφαρμογής των νόμων από τα κυβερνητικά και διοικητικά όργανα. Εφόσον διαπιστώσει παράνομη, αντισυμβατική ή αδικοπρακτική ενέργεια, θα ακυρώσει την παράνομη ατομική διοικητική πράξη ή θα καταδικάσει το δημόσιο στην εκπλήρωση των συμβατικών του υποχρεώσεων ή σε αποζημίωση. Στις περιπτώσεις αυτές ο δικαστής ελέγχει τη διοικητική και τη συναλλακτική κρατική δράση.

Η “θεραπεία” των δεινών των Πανεπιστημίων

Τα περισσότερα προβλήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης απορρέουν, πιστεύω, από εξωπανεπιστημιακές επεμβάσεις:

A. Οι εκάστοτε υπουργοί Παιδείας παραβιάζουν συστηματικά τη συνταγματική διάταξη που αναγνωρίζει στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) «πλήρη αυτοδιοίκηση» (άρθρο 16, παρ. 5). Υπαγορεύουν λ. χ. ποια και πόσα τμήματα και εργαστήρια θα λειτουργούν, πόσοι φοιτητές θα εγγραφούν σε κάθε ΑΕΙ και σε κάθε τμήμα, ποιες κατηγορίες και πόσοι δικαιούνται να μετεγγραφούν από ένα ΑΕΙ σε άλλο, πόσα θα είναι τα έτη φοίτησης και πόσες εξεταστικές περίοδοι

*Άρθρο του Στέφανου Μαθθία
Αναδημοσίευση από την εφημερίδα
«Καθημερινή», 20/1/2007*

επιτρέπονται. Αυτά τα θέματα, και πολλά όμοια, ανήκουν στην εσωτερική «αυτοδιοίκηση» των ΑΕΙ και η κηδεμονία που ασκείται από τη διοίκηση

εμπλέκει τα πανεπιστημιακά όργανα σε γραφειοκρατικές διαδικασίες, καταπνίγει την ακαδημαϊκή ελευθερία και απογοητεύει τους διδάσκοντες, πολλοί από τους οποίους σταδιακά υπαλληλοποιούνται.

B. Εξάλλου τα κόμματα, ιδίως της Αριστεράς, εκμεταλλεύονται την έμφυτη ανάγκη ανώριμων νέων για αυτοεπιβεβαίωση και τη φυσική ροπή τους προς την αμφισβήτηση και τους εμφυσούν ουτοπικές ιδέες, αποσπώντας τους από τις σπουδές τους. Δεισιδύουν στις

τάξεις των φοιτητών, ελέγχουν την εκλογή των εκπροσώπων τους, μέσω δε αυτών την εκλογή των πρυτανικών αρχών και χρησιμοποιούν τους φοιτητές ως δύναμη κρούσης και ως φυτώριο στελεχών. Ορισμένοι από αυτούς καταλήγουν σε βιαιότητες που προσβάλλουν τα πανεπιστημιακά όργανα και το Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό (ΔΕΠ). Έτσι αποδιοργανώνονται τα ΑΕΙ.

Για να σταματήσει η διπλή αυτή κακή επιρροή επιβάλλεται να ληφθούν, κατά τρόπο συντονισμένο, ενιαίο και συνολικό, τα ακόλουθα μέτρα:

I. Αφενός με πάγιο νόμο (κώδικα):

α) Να καθοριστούν τα όργανα αυτοδιοίκησης των ΑΕΙ (πρυτανικό συμβούλιο, κοσμήτορες, πρόεδροι τμημάτων), η σύνθεση και ο τρόπος ανάδειξής τους, χωρίς ανάμειξη του υπουργείου ούτε συμμετοχή των φοιτητών. Να προβλεφθούν οι αρμοδιότητες των οργάνων αυτών και το υπουργείο να περιοριστεί στην «εποπτεία» της «νομιμότητας» μόνο των αποφάσεών τους.

β) Να καθιερωθούν σταθερά τα προσόντα του ΔΕΠ και ο τρόπος εκλογής και εξελίξής του, με ανοιχτές και διαφανείς διαδικασίες, βάσει αδιάβλητων κριτηρίων, χωρίς προνομιακή μεταχείριση όσων ανήκουν ήδη σε κάποια βαθμίδα. Να εξαιρεθούν από τη μονιμότητα ορισμένες κατηγορίες ΔΕΠ. Να τεθούν περιορισμοί στην εξωπανεπιστημιακή επαγγελματική απασχόληση του ΔΕΠ.

γ) Να οργανωθεί αποτελεσματική και αδιάβλητη εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση του ΔΕΠ και των ΑΕΙ.

δ) Να οριοθετηθεί το πανεπιστημιακό άσυλο σε συνδυασμό με τη σύσταση σώματος τήρησης της τάξης στους χώρους των ΑΕΙ και με απλούστευση της διαδικασίας πρόσκλησης της δημόσιας δύναμης, όταν υπάρχει ανάγκη.

ε) Να ανατεθεί η οικονομική διαχείριση των ΑΕΙ σε διαχειριστή (μάνατζερ).

στ) Να αναμορφωθεί το πειθαρχικό δίκαιο για το ΔΕΠ και τους φοιτητές.

ζ) Να ρυθμιστεί η χρηματοδότηση των ΑΕΙ σε συνάρτηση με την αξιολόγησή τους. Και

η) Να επιτραπεί σε μη κρατικούς φορείς, εγχώριους ή μη, η ίδρυση και λειτουργία ΑΕΙ. Αυτό επιβάλλεται από τη δεσμευτική και για τη χώρα μας απόφαση του Δικαστηρίου των ευρωπαϊκών κοινοτήτων στην υπόθεση Βαλεντίνια Νέρι του έτους 2003, καθώς και από την επίσης δεσμευτική Οδηγία 2005/36 ΕΚ, που επακολούθησε. Η λειτουργία μη κρατικών ΑΕΙ, με συστηματική αξιολόγησή τους, θα τελεί υπό τον έλεγχο της Πολιτείας. Τα οφέλη από την παράλληλη αυτή πανεπιστημιακή παιδεία είναι γνωστά και προφανή.

II. Αφετέρου όμως, για την ουσιαστική «αυτοδιοίκηση», επιβάλλεται να παρασχεθεί στα ΑΕΙ νομοθετική εξου-

σιοδότηση να καταρτίσουν τα ίδια, μέσα σε ορισμένη προθεσμία, Οργανισμούς (Κανονισμούς), που θα ρυθμίζουν όλα τα θέματα εσωτερικής λειτουργίας τους, ώστε να απαλλαγούν από την κηδεμονία του υπουργείου και από την κομματική διείσδυση. Με τον Οργανισμό του κάθε ΑΕΙ θα ρυθμιστεί τα ακόλουθα ιδίως θέματα:

α) Τα τμήματα, τα εργαστήρια και τα προγράμματα σπουδών (διδασκαλίας και έρευνας).

β) Τα της εισαγωγής, κατανομής και εγγραφής των φοιτητών, καθώς και τον αριθμό όσων μπορούν να φοιτήσουν σε κάθε τμήμα και τις προϋποθέσεις και το αριθμητικό όριο των μετεγγραφών.

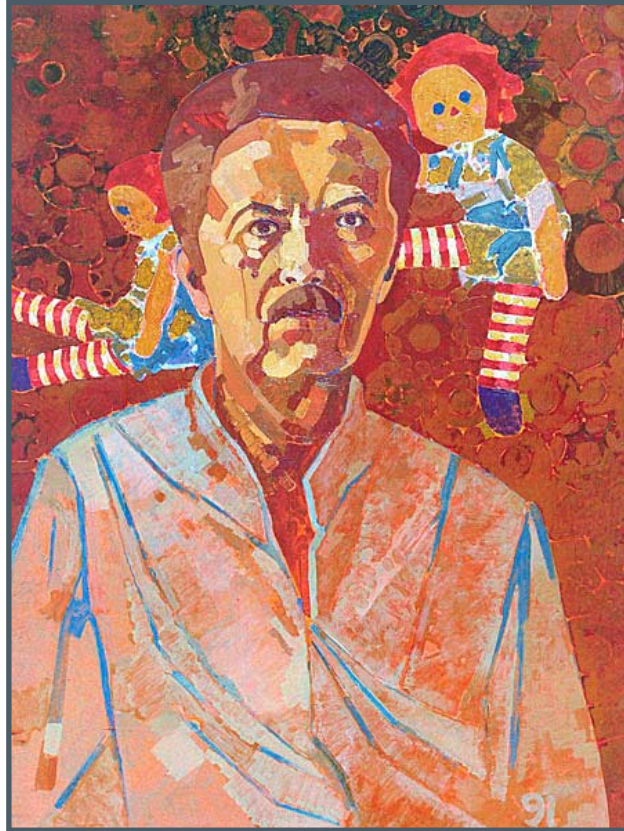
γ) Τα σχετικά με τη φοίτηση, τις εξετάσεις, τις εξεταστικές περιόδους, τον ανώτατο χρόνο φοίτησης, τη διαγραφή κ. λπ. των φοιτητών.

δ) Τα σχετικά με την πληρωμή τέλους εγγραφής και διδάκτρων - εξετάστρων, ανάλογα με την οικονομική κατάσταση των φοιτητών, τις δανειακές διευκολύνσεις όσων έχουν ανάγκη, με υποχρέωση σταδιακής απόδοσης μετά την επαγγελματική τους αποκατάσταση, καθώς και τα της παροχής συγγραμμάτων και υποτροφιών.

ε) Τις πειθαρχικές ποινές (επίπληξη, πρόστιμο, στέρσεις) για τα παραπτώματα των φοιτητών και την πειθαρχική διαδικασία.

III. Τα περισσότερα από τα προβλήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αλληλεξαρτώνται. Γι' αυτό επιβάλλεται η ενιαία και συνολική αντιμετώπισή τους. Παράδειγμα: Για να σταματήσουν οι «καταλήψεις» τρία μέτρα φαίνονται εκ πρώτης όψεως απαραίτητα: Πρώτον, να περιοριστεί το άσυλο στους εσωτερικούς χώρους των πανεπιστημίων, διότι μόνο σε αυτούς ασκούνται πανεπιστημιακές δραστηριότητες, δεύτερον, να συσταθεί σε κάθε πανεπιστήμιο σώμα φυλάκων με αποστολή την τήρηση της τάξης, την αποτροπή της αφισκόλλησης και κάθε απόπειρας «κατάληψης» και τρίτον να απλουστευθεί η πρόσκληση της δημόσιας δύναμης όταν αυτό είναι αναγκαίο. Ωστόσο, αυτά δεν αρκούν. Πρέπει να συνδυαστούν: α) με την ενίσχυση της ανεξαρτησίας των πρυτανικών αρχών έναντι των φοιτητών, άρα με την κατάργηση κάθε συμμετοχής τους στην εκλογή των αρχών αυτών, β) με τη διαγραφή των «αιωνίων» φοιτητών, διότι στην πραγματικότητα αυτοί δεν φοιτούν αλλά υποκινούν και στηρίζουν τις καταλήψεις, και γ) με την ενίσχυση των πειθαρχικών κυρώσεων εις βάρος των καταληψιών, που θα φτάνουν έως την οριστική αποβολή τους. Τα θέματα δηλ. του ασύλου, του τρόπου εκλογής των πρυτανικών αρχών, των «αιωνίων» φοιτητών και της αποβολής των ταραξιών είναι αλληλένδετα. Το καθένα από τα μέτρα που θα ληφθούν θα συμπληρώνει και στηρίζει τα άλλα. Μόνο η συνολική αντιμετώπιση των προβλημάτων, με ενότητα στόχων, θα θεραπεύσει τα δεινά των ΑΕΙ.

Δείγματα ζωγραφικής του Στέφανου Μαθία

Αυτοπροσωπογραφία

Τοπίο

Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος (1928-2009)

Στις αρχές Σεπτεμβρίου έφυγε από τη ζωή ο Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος, ιδρυτικό μέλος της Κίνησής μας.

Με σπουδές στην Αθήνα, το Παρίσι και το Λονδίνο στα Οικονομικά, ο Παπασπηλιόπουλος υπήρξε ένας από τους πιο δραστήριους ενεργούς πολίτες στη χώρα μας. Μέλος του Ομίλου Παπαναστασίου πριν από τη δικτατορία, μέλος της Δημοκρατικής Άμυνας, μέλος της συντακτικής επιτροπής της «Νέας Οικονομίας», συνεργάτης του Οικονομικού Ταχυδρόμου και του «Αντί», διευθυντής του πρώτου έγκυρου οικολογικού περιοδικού «Οικολογία και Περιβάλλον». Επιπλέον υπήρξε ένας από τους εμπνευστές της ελεύθερης ραδιοφωνίας και συμμετείχε στην Κίνηση Πολιτών «Κανάλι 15».

Ο Παπασπηλιόπουλος έγραψε πλήθος ειδικών άρθρων σε θέματα πολιτικά, οικονομικά, προπάντων όμως περιβαλλοντολογικά στον ελληνικό και διεθνή τύπο. Υπήρξε δε ένας από τους ιδρυτές, τους εμπνευστές και τους καθοδηγητές του οικολογικού κινήματος στην Ελλάδα.

Μνήμη Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου

Ο Σπήλιος δεν έφυγε ξαφνικά. Τα τελευταία χρόνια απομακρυνόταν σταδιακά από τον κόσμο των καθημερινών αισθήσεων, ενώ το βλέμμα του διατηρούσε σταθερά εκείνη την γνωστή σε όλους μας αναλαμπή φιλικότητας και αγάπης. Μέχρι το τέλος, που ήρθε αργόσυρτα και βασανιστικά για τον ίδιο και τους δικούς του, η έκφρασή του απέπνεε τρυφερότητα και ελπίδα, αδιάψευστες μαρτυρίες του θάρρους και της πηγαίας γενναιοδωρίας που τον χαρακτήριζαν.

Ήταν μια πολύπλευρη προσωπικότητα διανοούμενου και ενεργού πολίτη. Διακρίθηκε σαν οικονομικός επιστήμονας και καθηγητής, με πλούσιο συγγραφικό και αρθρογραφικό έργο, πρωτοπόρος στην ανάδειξη της οικολογικής διάστασης της οικονομικής ανάπτυξης. Υπήρξε πρωτεργάτης στην ενεργοποίηση της κοινωνίας πολιτών. Πολιτικά δεν ήταν ποτέ αδρανής: εντάχθηκε χωρίς δισταγμούς ή υστεροβουλίες στον αγώνα για τη προάσπιση της δημοκρατίας, των ελευθεριών και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Συναντηθήκαμε για πρώτη φορά, κάποτε, στα δύσκολα χρόνια της 7ετίας 1967 - 1974. Και ξεκινήσαμε τότε ένα διάλογο που είχε σαν κύριο θέμα την «Ευρώπη». Θέμα χιλιοειπωμένο τώρα, που όμως τότε συμπύκνωνε ένα πολιτικό όραμα, όχι απλά της δημοκρατίας και του πολιτισμού, αλλά του καθορισμού των κανόνων και των μεθόδων εφαρμογής των επιταγών των πολιτικών και πολιτισμικών αξιών.

Ο Σπήλιος απεχθανόταν τις γενικόλογες δεοντολογικές διακηρύξεις. Αναζητούσε απαντήσεις για

τον τρόπο πρακτικής εφαρμογής των αρχών και μεθόδων δημοκρατικής διακυβέρνησης και διαχείρισης της οικονομίας, που έδωσαν σε ορισμένους λαούς της Ευρώπης κάποιο προβάδισμα, που δεν οφειλόταν μόνο στην οικονομική τους ευμάρεια.

Οι «πολιτικοί λόγοι» που επέβαλαν την ένταξη της Ελλάδας στην τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα αποτελούσαν έναν γρίφο, που έπρεπε να λυθεί. Η ΕΟΚ δεν εξασφάλιζε αμυντική κάλυψη έναντι του εξωτερικού εχθρού. Το ερώτημα ήταν τι πρόσφερε η πολιτική, η οικονομική, η κοινωνική, η πολιτιστική «Ευρώπη». Αυτήν «ανακαλύπταμε» σε έναν αέναο διάλογο στη διάρκεια του οποίου ο Σπήλιος έδινε τους ορισμούς της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, του εκσυγχρονισμού του κράτους, της κοινωνικής δικαιοσύνης σε συνδυασμό με οικονομική ανάπτυξη. Ανεκτίμητη η συμβολή του στη απάντηση που έπρεπε να δοθεί, τι τελοσπάντων προσδοκά η Ελλάδα από τη δημοκρατική Ευρώπη και τι μπορεί και αυτή να συνεισφέρει σ' αυτήν;

Ο διάλογος συνεχίστηκε στα νεώτερα θέματα της κοινωνίας πολιτών. Αυτού του «τρίτου δρόμου», τον οποίο ο ελεύθερος πολίτης μπορεί να ακολουθήσει, μεταλλάζοντας τις ρητορικές ροπές των επικοινωνιακών προτεραιοτήτων σε εύληπτη και αποτελεσματική κοινωνική πράξη.

Τον διάλογο αυτόν ζωντάνευε με την απaráμιλλη ευαισθησία του και τη μοναδική αίσθηση χιούμορ. Η διακοπή του διαλόγου βαθιά ναι την ήδη αξεπέραστη λύπη μας για την απώλεια ενός αγαπημένου φίλου.

Κώστας Ζέπος

Αγορά και αειφορία στον καιρό της παγκοσμιοποίησης

Η νέο-κλασική θεωρία απορρίπτει το οικολογικό πρόβλημα από τη στιγμή που θεωρεί ότι το φυσικό κεφάλαιο μπορεί να υποκατασταθεί από το τεχνητό κεφάλαιο

και την εργασία. Τα απορρίμματα και η ρύπανση, παρόλο που είναι προϊόντα της ανθρώπινης οικονομικής δραστηριότητας, δεν υπολογίζονται στις συναρτήσεις παραγωγής. Η νέο-κλασική θεωρία, επειδή ακριβώς εμπνέεται από τη νευτώνεια αντίληψη της κλασικής μηχανικής για έναν ομοιογενή χρόνο, αγνοεί και απορρίπτει την αρχή της εντροπίας, που προέρχεται από τη θερμοδυναμική και που λαμβάνει υπόψη της τη μη-αντιστρεψιμότητα των μετατροπών στην ύλη και στην ενέργεια. Ως συνέπεια έχουμε τη σπατάλη των σπάνιων πόρων, που διαθέτουμε, και τη μη-χρησιμοποίηση της άφθονης ηλιακής ενέργειας.

Όσο η αύξηση του ΑΕΠ και η οικονομική μεγέθυνση μετρούνται με τον τρόπο που αυτό γίνεται σήμερα, είναι δύσκολο να υπολογιστεί το κόστος της οποιασδήποτε διόρθωσης, ιδιαίτερα για τα καλούμενα “πλανητικά” προβλήματα, όπως το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η τρύπα του όζοντος, η καταστροφή της βιοποικιλότητας, η ρύπανση των ωκεανών. Στις περιπτώσεις αυτές διαπιστώνουμε ότι είναι άνευ νοήματος η άποψη των νεοκλασικών οικονομολόγων για υπολογισμό του “εξωτερικού κόστους” ή για ιδιωτικοποίηση της φύσης για την καλύτερη προστασία της. Οι ίδιοι, βέβαια, είναι που αντιτίθενται στους “πράσινους” φόρους, όπως π.χ. είναι ο φόρος επί του διοξειδίου του άνθρακος. Όπως γράφει ο γάλλος οικονομολόγος Σερζ Λατούς “το πρόβλημα με το περιβάλλον είναι ότι, κατά βάση, τοποθετείται έξω από τη σφαίρα των εμπορευματικών ανταλλαγών. Κανένας μηχανισμός δεν αντιτίθεται αυτόματα στην καταστροφή του. Ο ανταγωνισμός και η αγορά που μας παρέχουν τα γεύματά μας υπό τις καλύτερες συνθήκες, έχουν καταστρεπτικά αποτελέσματα για το περιβάλλον. Τίποτα δεν υπάρχει, που να περιορίζει τη λεηλασία των φυσικών πόρων, που η δωρεάν διάθεσή τους επιτρέπει, απλώς, τη μείωση του κόστους. Η λεηλασία των ωκεανών και των αλιευμάτων, μοιάζει αναπότρεπτη. Μερικοί εμπειρο-

*Άρθρο του Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου
Αναδημοσίευση από το περιοδικό
«Δαίμων της Οικολογίας», τ.6,
Αύγουστος-Σεπτέμβριος 2001*

γνώμονες της Διεθνούς Τραπέζης είναι, εντούτοις, ευχαριστημένοι: με την αντικατάσταση της ελεύθερης πρόσβασης στους φυσικούς πόρους από τη βιομηχανική πα-

ραγωγή υποκατάστατων (στη συγκεκριμένη περίπτωση με τις ιχθυοκαλλιέργειες), η ανθρωπότητα θα βγει από την προϊστορία της. Έτσι συνεχίζεται και η ανεύθυνη κατασπατάληση των μεταλλευμάτων. Οι μεμονωμένοι χρυσοθήρες ή οι μεγάλες αυστραλιανές εταιρείες στη Νέα Γουίνεα, δεν ορρωδούν προ ουδενός προκειμένου ν’ αποκτήσουν το αντικείμενο του πόθου τους. Στο σύστημά μας κάθε καπιταλιστής ή ακόμα κάθε Homo economicus, είναι ένα είδος χρυσοθήρα. Αυτή η εκμετάλλευση της φύσης δεν είναι λιγότερο βίαιη ή επικίνδυνη όταν πρόκειται να απαλλαγούμε από τα απορρίμματά μας στην ίδια αυτή φύση-σκουπιδοτενεκέ.

Δεν είναι η παγκοσμιοποίηση καθαυτή που είναι επικίνδυνη για την ανθρωπότητα, ούτε η ελευθερία των ανταλλαγών, υπέρ της οποίας υπάρχουν μερικά σοβαρά επιχειρήματα. Είναι τα φαινόμενα δύναμης, κυριαρχίας, συγκέντρωσης του πλούτου από τη μια μεριά και προϊούσας εκπτώχευσης από την άλλη, με καταστροφή των εγχώριων αιωνόβιων τεχνικών, λόγω της εξάρτησης του ανταγωνισμού και της ολοκληρωτικής κυριαρχίας της αγοράς, που απειλούν με τις καταστρεπτικές τους συνέπειες. Ο υπερ-ανταγωνισμός αυτός σπρώχνει στην άλογη εκμετάλλευση της φύσης και ιδιαίτερα στην ανεπανόρθωτη καταστροφή των μη ανανεώσιμων παραγωγικών πόρων του Νότου. Εκτός απ’ αυτό, η ακλόνητη πίστη στην αυτορρύθμιση μέσω της αγοράς οδηγεί στην υπερ-εμπορευματοποίηση των πάντων και την προσπάθεια να υποκατασταθεί ο μηχανισμός της αγοράς σε κάθε άλλη ρύθμιση, κρατική, οικογενειακή, ηθική, θρησκευτική ή πολιτιστική”. Η ένταση του ανταγωνισμού, π.χ. στη γεωργία, οδηγεί σε μεγαλύτερη συνεχώς χρήση φυτοφαρμάκων, στη συνεχή μείωση του κόστους με πτώση των ημερομισθίων, ιδιαίτερα στις χώρες του Νότου, αλλά και με το φαινόμενο των “τρελών αγελάδων” σε μια χώρα του Βορρά, όπως η Μεγάλη Βρετανία. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι το οικονομικό μας σύστημα είναι εχθρικό προς το πε-

βιάλλον κι ότι μακροπρόθεσμα δεν είναι βιώσιμο. Οι αλλαγές, που πρέπει να γίνουν τόσο την παραγωγή όσο και στην κατανάλωση, γίνονται δύσκολα αποδεκτές τόσο από τους παραγωγούς όσο και από τους καταναλωτές: οι αλλαγές αυτές γίνονται ακόμα πιο δύσκολες με την οικονομική κρίση. Γίνεται μ' αυτήν πιο δύσκολη η αμφισβήτηση της λογικής της αγοράς ή η αντιμετώπιση των πιέσεων να παρακαμφθούν οι οικολογικές απαιτήσεις και επιταγές ή να γίνει προσπάθεια για την αντιμετώπιση των οικολογικών προβλημάτων μόνο με τεχνοκρατικές λύσεις.

Ένα παράδειγμα για τις δυσκολίες αυτές μας έρχεται από τη Γερμανία: οι Πράσινοι είχαν ως κύρια προεκλογική διεκδίκηση την κατάργηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από πυρηνικά εργοστάσια κι αυτό όχι μόνο για το ενδεχόμενο ενός ατυχήματος, αλλά και γιατί δεν έχει λυθεί το πρόβλημα της αποθήκευσης των πυρηνικών αποβλήτων, τα οποία παραμένουν ενεργά επί χιλιετίες, δημιουργώντας μια τρομακτική επιβάρυνση για τις επόμενες γενεές. Έπεισαν γι' αυτό και τους σοσιαλδημοκράτες συμμάχους τους στην κυβέρνηση. Αλλά, προς το παρόν, οι αυξανόμενες ανάγκες σε ενέργεια δεν είναι δυνατόν να καλυφθούν από τις εναλλακτικές πηγές ενέργειας (αιολική, υδροηλεκτρική, ηλιακή). Εκτός από αυτό, οι κυβερνήσεις της Γαλλίας και της Γερμανίας απαιτήσαν την τήρηση των συμβολαίων επεξεργασίας των πυρηνικών αποβλήτων, απαιτώντας στην αντίθετη περίπτωση, αποζημιώσεις ύψους δισεκατομμυρίων μάρκων. Σ' όλα αυτά πρέπει να προστεθεί και η αντίδραση των συνδικάτων όλων των χωρών του "ατομικού καρτέλ", που φοβούνται την κατάργηση χιλιάδων θέσεων εργασίας. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να κάνει πίσω η γερμανική κυβέρνηση και η εγκατάλειψη της πυρηνικής ενέργειας να παραμείνει μια διακήρυξη προθέσεων στα χαρτιά. Κάτω από ανάλογες αντιδράσεις η γερμανική κυβέρνηση συνεργασίας σοσιαλδημοκρατών και πράσινων εγκατέλειψε την πρόθεση επιβολής ενός οικολογικού φόρου.

Η βάση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής είναι η διαρκής συσσώρευση, με κίνητρο το κέρδος, βραχυχρόνια, δηλαδή με χρονικό ορίζοντα πολύ περιορισμένο. Μπορεί, όμως, σ' ένα κόσμο πεπερασμένο να συνεχίζεται επ' άπειρον αυτή η συσσώρευση, που συνοδεύεται από την εντατική εξόρυξη - μέχρι την εξάντλησή τους - των μεταλλευμάτων, των ορυκτών καυσίμων, των αλιευμάτων των ωκεανών και των παρθένων τροπικών δασών; Οι μεγάλοι κλασικοί (Α. Σμιθ., Ντ. Ρικάνρτο, Τζ. Στιούαρτ Μιλ) είχαν συνειδητοποιήσει την αντίφαση και κατέληξαν στην

αναγκαιότητα μιας «στάσιμης κατάστασης», που την παρομοιάζαν με μια λίμνη, που η στάθμη της επιφάνειάς της μένει σταθερή, ενώ ανανεώνεται το περιεχόμενό της: είναι η εικόνα αυτού που ονομάζουμε σήμερα "αειφόρος ανάπτυξη".

Μπορεί ο καπιταλισμός να γίνει οικολογικός; Αυτοί που το πιστεύουν, φέρνουν ως παράδειγμα τις τεράστιες οικολογικές καταστροφές, που προκάλεσε η σοβιετική λατρεία της παραγωγής. Από την άλλη μεριά, όμως, ξεχνάμε τον ξέφρενο πολλαπλασιασμό των αναγκών που συνεπιφέρει ο καπιταλισμός και που κάνει αδύνατο τον περιορισμό της κατανάλωσης, που ήταν δυνατός στους προ-καπιταλιστικούς τρόπους παραγωγής, σύμφωνα με τον Μαξ Βέμπερ. Καταλαβαίνει εύκολα κανείς πόσο δύσκολος είναι αυτός αναπροσδιορισμός των αναγκών και της κατανάλωσης, που δεν θίγει μόνο τεράστια συμφέροντα αλλά συνδέεται με ψυχολογικά και κοινωνικά κεκτημένα. Ίσως μας χρειάζεται μια βουδιστική ηθική αυτό-συγκράτησης και περιορισμού των αναγκών. Γιατί από την πλευρά της παραγωγής, η διαρκής μείωση της ποσότητας της ενέργειας που καταναλώνεται ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος και οι πρόοδοι της ανακύκλωσης επιτρέπουν, ίσως ένα υψηλό επίπεδο βιομηχανικής δραστηριότητας, που δεν συνοδεύεται από λεηλασία των πλουτοπαραγωγικών πόρων του πλανήτη μας. Στη Διάσκεψη της Χάγης τον Νοέμβριο του 2000, φάνηκε καθαρά η αντίδραση των ενεργειακών πολυεθνικών σε κάθε περιοριστική ρύθμιση της κατανάλωσης ενέργειας. Από την άλλη μεριά, φάνηκε καθαρά ότι μια πολιτική περιορισμού της κατανάλωσης ενέργειας σε παγκόσμιο επίπεδο - είτε με τη μορφή "πράσινων" φόρων, είτε με τη μορφή νομοθετικών μέτρων - δεν δημιουργεί κανένα ιδιαίτερο πρόβλημα στον καπιταλισμό γενικά, όσο κι αν δημιουργεί στους επιμέρους καπιταλιστές. Γι' αυτό, οι ρυθμίσεις πρέπει να είναι παγκόσμιες, για να μη δημιουργούν προβλήματα ανταγωνισμού.

Η αντιμετώπιση των πλανητικών προβλημάτων, η προστασία των ωκεανών και των τροπικών δασών, η αντιμετώπιση των χρηματιστηριακών κρίσεων, η εφαρμογή ενός παγκόσμιου φόρου, όπως ο "φόρος Τόμπιν", στις διακρατικές χρηματιστηριακές συναλλαγές, που θα περιορίζε δραστικά την διεθνή κίνηση κερδοσκοπικών κεφαλαίων, απαιτούν συλλογική δράση σε πλανητικό επίπεδο κι όχι εγκατάλειψη στους μηχανισμούς της αγοράς. Δυστυχώς οι κοινωνικο-πολιτικές δυνάμεις - σοσιαλιστικές και οικολογικές - είναι τραγικά απούσες. Και είναι ιδιαίτερα τραγικά απούσες στην Ευρώπη.

ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Τον προσεχή Δεκέμβριο, στη Σύνοδο της Κοπεγχάγης, οι Κυβερνήσεις των χωρών του κόσμου θα συναντηθούν για να συζητήσουν μία νέα συμφωνία για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, σε αντικατάσταση της συμφωνίας του Κυότο. Πόσο όμως είναι έτοιμες για μια ουσιαστική συμφωνία συντονισμένης δράσης, ώστε να περιοριστούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και να αποτραπεί η άνοδος της θερμοκρασίας του πλανήτη μας; Είναι γεγονός ότι πλέον όλο και περισσότερες κυβερνήσεις, συμπεριλαμβανόμενης και της νέας κυβέρνησης των ΗΠΑ, αποδέχονται τα επιστημονικά δεδομένα ότι η ανθρωπογενής κλιματική αλλαγή είναι πραγματική και τα σημάδια της έντονα (άνοδος της μέσης θερμοκρασίας της γης, επιτάχυνση του ρυθμού τήξης των πάγων στους πόλους, ακραία φαινόμενα ξηρασίας και πλημμυρών). Ενθαρρυντικό είναι και το γεγονός ότι και οι νέες ανερχόμενες οικονομικά δυνάμεις (Κίνα, Βραζιλία, Ινδία) αναγνωρίζουν ότι πρέπει και αυτές να συμβάλλουν στον περιορισμό των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου. Η επίτευξη όμως μίας ουσιαστικής συμφωνίας στην Κοπεγχάγη φαίνεται πολύ δύσκολη. Από τη μια δεν υπάρχει συμφωνία για δεσμευτικά όρια εκπομπών, ούτε και για τους τρόπους κατανομής του οικονομικού κόστους, ιδιαίτερα όσον αφορά στην οικονομική υποστήριξη των αναπτυσσόμενων χωρών. Από την άλλη, μόνο η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δεσμευθεί να μειώσει τις εκπομπές της κατά 20% μέχρι το 2020. Αλλά αυτή η μείωση, εφόσον υλοποιηθεί, δεν μπορεί από μόνη της να αναστρέψει ένα φαινόμενο το οποίο έχει ήδη αρχίσει.

Βρισκόμαστε λοιπόν σε μία κατάσταση, όπου αν και οι κυβερνήσεις στο σύνολό τους αναγνωρίζουν ότι έχουμε σοβαρό πρόβλημα, δεν δείχνουν έτοιμες να δεχθούν να πληρώσουν το κόστος της προστασίας του κόσμου μας από την κλιματική αλλαγή. Στο κείμενο που ακολουθεί, ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, Μπαν Κι Μουν, ενόψει της Συνόδου της Κοπεγχάγης επιχειρεί να υπενθυμίσει στις κυβερνήσεις ότι «οι καιροί ου μενετοί» και ότι στα χέρια τους είναι να γράψουν ιστορία, λαμβάνοντας γενναίες αποφάσεις με γνώμονα το συμφέρον επιβίωσης της ανθρωπότητας. Το μέλλον θα δείξει αν κάτι τέτοιο είναι εφικτό, ή αν «μοιραίοι και άβουλοι αντάμα» θα οδηγηθούμε στην καταστροφή με την προσοχή μας εστιασμένη μόνο στα (μικρο)οικονομικά μας συμφέροντα.

Οι πάγοι λιώνουν

Ο πλανήτης χρειάζεται μια δίκαιη, αποτελεσματική και φιλόδοξη συμφωνία στην Κοπεγχάγη

Πριν από δυο εβδομάδες επισκέφθηκα την Αρκτική. Εκεί, είδα τα υπολείμματα ενός παγετώνα, ο οποίος πριν από μερικά μόλις χρόνια ήταν ένας επιβλητικός όγκος πάγου. Δυστυχώς, είχε καταρρεύσει. Δεν είχε λιώσει αργά - είχε καταρρεύσει. Ταξίδεψα με πλοίο εννέα ώρες από το βορειότερο καταυλισμό του πλανήτη μέχρι το άκρο του πολικού πάγου. Σε λίγα χρόνια είναι πολύ πιθανό το ίδιο πλοίο να πλέει ανεμπόδιστα μέχρι το Βόρειο Πόλο. Το 2030, η Αρκτική ενδέχεται να είναι κυριολεκτικά χωρίς παγετώνες.

Οι επιστήμονες μου ανέφεραν τα ανησυχητικά τους πορίσματα. Η Αρκτική αποτελεί τον πιο αξιόπιστο δείκτη για τις κλιματικές επιπτώσεις που πρόκειται να μας επηρεάσουν όλους.

Τρόμαξα με τους γρήγορους ρυθμούς των αλλαγών που συμβαίνουν εκεί. Το χειρότερο όμως είναι ότι οι αλλαγές στην Αρκτική επιταχύνουν πλέον την υπερθέρμανση του πλανήτη. Το μόνιμα παγωμένο έδαφος που λιώνει, απελευθερώνει μεθάνιο, ένα αέριο θερμοκηπίου 20 φορές πιο ισχυρό από το διοξείδιο του άνθρακα. Το λιώσιμο των πάγων στη Γροιλανδία απειλεί να ανεβάσει τη στάθμη της θάλασσας.

Παράλληλα όμως, οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου συνεχίζουν να αυξάνονται σε ολόκληρο τον πλανήτη.

Έτσι, όλο και περισσότερο πείθομαι ότι οφείλουμε να αναλάβουμε δράση - τώρα.

Για το σκοπό αυτό συγκαλώ για τις 22 Σεπτεμβρίου ειδική

Άρθρο του Ban Ki-Moon, Γενικού Γραμματέα Ηνωμένων Εθνών, Αναδημοσίευση από την International Herald Tribune, 18/9/2009

διάσκεψη κορυφής στα Ηνωμένα Έθνη με καλεσμένους περίπου 100 αρχηγούς κρατών και προέδρους κυβερνήσεων - τη μεγαλύτερη στην ιστορία - με αντικείμενο τις κλιματικές αλλαγές. Η

συλλογική πρόκληση θα είναι να μετατρέψουν την κλιματική κρίση σε ευκαιρία για ασφαλέστερη, καθαρότερη και πιο βιώσιμη ανάπτυξη για όλους.

Το κλειδί είναι η Κοπεγχάγη, όπου οι κυβερνήσεις θα συσκεφθούν το Δεκέμβριο με σκοπό να διαπραγματευτούν μία νέα παγκόσμια συμφωνία για το κλίμα.

Ένα απλό μήνυμα θα μεταφέρω στους ηγέτες: «Ο κόσμος χρειάζεται να αγωνισθείτε για μία δίκαιη, αποτελεσματική και φιλόδοξη συμφωνία στην Κοπεγχάγη. Τυχόν αποτυχία σας να δράσετε θα επιφέρει ανυπολόγιστο κόστος στις επόμενες γενιές».

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί το πρωταρχικό γεωπολιτικό ζήτημα της εποχής μας. Αναδιαμορφώνει την παγκόσμια συνταγή για ανάπτυξη, ειρήνη και ευημερία. Απειλεί αγορές, οικονομίες και αναπτυξιακά οφέλη. Μπορεί ακόμη και να μειώσει τα αποθέματα νερού και τροφής, να προκαλέσει συγκρούσεις και μεταναστεύσεις, να αποσταθεροποιήσει εύθραυστες κοινωνίες ή ακόμη και να ανατρέψει κυβερνήσεις.

Υπερβολή; Όχι, σύμφωνα με τους κορυφαίους επιστήμονες του κόσμου. Η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή δηλώνει ότι οι ολικές εκπομπές αερίων θερμοκη-

πίου πρέπει να πάψουν να αυξάνονται στην προσεχή δεκαετία, εάν δεν θέλουμε να απελευθερωθούν ισχυρές δυνάμεις της φύσης, οι οποίες έχουν ήδη αρχίσει να εκφεύγουν από τον έλεγχό μας.

Πολλοί από τους ηγέτες που θα παρευρεθούν στη διάσκεψη θα βρίσκονται ακόμη στο πολιτικό προσκήνιο την επόμενη δεκαετία. Η κλιματική κρίση εκδηλώνεται στη δική τους θητεία.

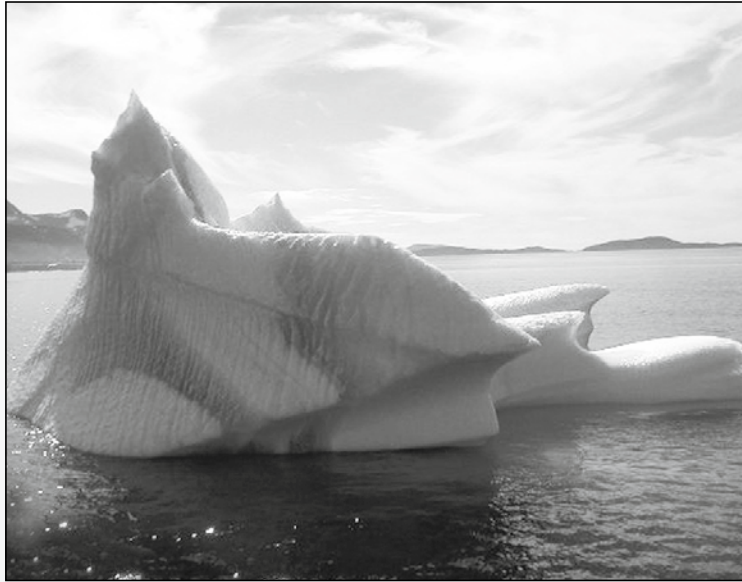
Υπάρχει όμως εναλλακτική λύση: Βιώσιμη ανάπτυξη βασισμένη σε πράσινες τεχνολογίες αλλά και σε πολιτικές που ενθαρρύνουν τον περιορισμό των εκπομπών, αντί για τις τρέχουσες με τις έντονες εκπομπές. Κοινό χαρακτηριστικό πολλών από τα εθνικά συστήματα κινήτρων που σχεδιάστηκαν για έξοδο από την τρέχουσα οικονομική κάμψη είναι η ισχυρή πράσινη συνιστώσα που δημιουργεί θέσεις εργασίας, συνάμα όμως οδηγεί τις χώρες αυτές σε πλεονεκτική θέση στον τομέα της οικονομίας καθαρής ενέργειας του 21ου αιώνα.

Η αλλαγή ήδη φάνηκε στον ορίζοντα. Το κλειδί βρίσκεται σε μία παγκόσμια συμφωνία για το κλίμα, που θα περιορίσει τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου αλλά και την άνοδο της θερμοκρασίας του πλανήτη σε επιστημονικά ασφαλές επίπεδο. Με άλλα λόγια, μια συμφωνία-καταλύτη για ανάπτυξη με καθαρή ενέργεια. Εκείνο που επείγει περισσότερο είναι μία συμφωνία που θα προστατεύει και θα βοηθά τους πληθυσμούς που είναι ευάλωτοι στις αναπόφευκτες κλιματικές συνέπειες.

Αυτό που χρειάζεται είναι πολιτική βούληση στα ανώτατα αξιώματα - προέδρων και πρωθυπουργών - και που να μετουσιωθεί σε ταχεία πρόοδο στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Αυτό προϋποθέτει περισσότερη εμπιστοσύνη μεταξύ των εθνών, περισσότερη φαντασία, φιλοδοξία και συνεργασία.

Περιμένω από τους ηγέτες να ανασκουμπωθούν και να αναπτύξουν ουσιαστικό - όχι τυπικό - διάλογο. Περιμένω να εντείνουν τις προσπάθειές τους ώστε να επιλύσουν τα βασικά πολιτικά ζητήματα που παγώνουν την πρόοδο των παγκόσμιων διαπραγματεύσεων. Κατά έναν ειρωνικό τρόπο, το ρήμα «παγώνω» υπονοούσε μέχρι πρόσφατα τη βραδύτητα. Όμως, οι ρυθμοί με τους οποίους λιώνουν οι παγετώνες που είδα πριν από μερικές εβδομάδες στην Αρκτική είναι ταχύτεροι από την πρόοδο της ανθρώπινης παρέμβασης για τη διατήρησή τους.

Οφείλουμε να προτάξουμε τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα του πλανήτη έναντι της βραχυπρόθεσμης πολιτικής σκοπιμότητας. Οι εθνικοί ηγέτες πρέπει να γίνουν παγκόσμιοι

ηγέτες και να βλέπουν μακροπρόθεσμα. Οι σημερινές απειλές δεν γνωρίζουν σύνορα. Το ίδιο πρέπει να γίνει και με τη σκέψη μας.

Στην Κοπεγχάγη δεν πρόκειται να λυθούν όλες οι λεπτομέρειες. Όμως, η επίτευξη της παγκόσμιας συμφωνίας για το κλίμα εξαρτάται από τη συμμετοχή όλων των χωρών, οι οποίες θα αναλάβουν πλήρως τις υποχρεώσεις τους και θα συνεργαστούν για έναν κοινό μακροπρόθεσμο σκοπό. Ιδού τα ση-

μεία αναφοράς που προτείνω γι' αυτή την επιτυχία:

- Πρώτον, κάθε χώρα πρέπει να καταβάλει τη μεγαλύτερη δυνατή προσπάθεια με σκοπό να περιορίσει τις εκπομπές από όλες τις σημαντικές πηγές. Οι βιομηχανοποιημένες χώρες πρέπει να θέσουν αυστηρότερους στόχους περιορισμού των εκπομπών. Αυτή τη στιγμή δεν πλησιάζουν καν τα επίπεδα που θεωρεί αναγκαία η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή. Οι αναπτυσσόμενες χώρες πρέπει επίσης να περιορίσουν την αύξηση των εκπομπών τους και να επιταχύνουν την πράσινη ανάπτυξη ως μέρος της στρατηγικής τους για την καταπολέμηση της φτώχειας.
- Δεύτερον, μία σωστή συμφωνία πρέπει να βοηθήσει τους πιο ευάλωτους πληθυσμούς να προσαρμοστούν στις αναπόφευκτες συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Πρόκειται για ηθική προσταγή, αλλά συνάμα για έξυπνη επένδυση για έναν πιο σταθερό και ασφαλή κόσμο.
- Τρίτον, οι αναπτυσσόμενες χώρες χρειάζονται κεφάλαια και τεχνολογίες ώστε να δραστηριοποιηθούν ταχύτερα προς μια ανάπτυξη χαμηλών εκπομπών. Μία συμφωνία πρέπει επίσης να απελευθερώσει τις ιδιωτικές επενδύσεις, συμπεριλαμβανομένων αυτών που σχετίζονται με την αγορά του άνθρακα.
- Τέταρτον, η διαχείριση και η ανάπτυξη των πόρων πρέπει να είναι δίκαιη, ώστε να ακούγονται όλες οι χώρες.

Φέτος, στην Κοπεγχάγη, μας δίνεται η δυνατότητα να αφήσουμε στις επόμενες γενιές μία αξιόλογη κληρονομιά. Αποτελεί ευκαιρία όχι μόνο για να αποφύγουμε την καταστροφή αλλά και για να αναμορφώσουμε σε βάθος την παγκόσμια οικονομία.

Σήμερα πνέουν νέοι ισχυροί πολιτικοί άνεμοι. Εκατομμύρια πολιτών κινητοποιούνται. Έξυπνες επιχειρήσεις χαράσσουν ήδη την πορεία τους προς καθαρότερη ενέργεια. Είναι ανάγκη να εκμεταλλευτούμε αποφασιστικά αυτή την περίσταση για την κλιματική αλλαγή.